

AF-2534

M.A. (Final)
Term End Examination, 2017-18

SANSKRIT

Paper - V

गद्यकाव्य, नाट्यशास्त्र तथा सौंदर्यशास्त्र

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 100
[Minimum Pass Marks : 36

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

इकाई-I

1. निम्नलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः व्याख्या कार्या : 30

(क) जयन्ति बाणासुर मौलिलालिता दशास्यचूडामणि
चक्रचुम्बिनः।

सुरासुराधीथ शिखान्तशायिनो भवच्छिदस्त्र्यम्ब-
कपादपांसवः ॥

(ख) तस्य च राज्ञः कलिकालमयपुञ्जीभूतकृत-
युगानुकारिणी त्रिभुवनप्रसवभूमिरिव विस्तीर्णा
मञ्जन्मालवविलासिनीकुचतटास्फालनजर्जरि-

(2)

तोर्मिमालया जलावगाहनायातजयकुंजरकुम्भ-
सिन्दूरसन्ध्यायमानसलिलयोन्मदकलहंसकुल
कोलाहलमुखरितकूलया वेत्रवत्या सरिता परिगता
विदिशामिधाना नगरी राजधान्यासीत् ।

(ग) नृत्तप्रयोगदर्शननिपुणश्चिमकर्मणि प्रवीणे द्यूतव्यापारे
प्रगल्भः प्रणयकलहकुपितकामिनी
प्रसादनोपाय चतुरोगजतुरगपुरुषस्त्रीलक्षणाभिजः
सकलभूतलरत्नभूतोऽयं वैशम्पायनो नाम शुकः
सर्वरत्नानां चोदधिरिव देवो भाजनमिति
कृत्वनमादायास्मत्स्त्वामि दुहिता देवपादमूलमायाता ।

(घ) मङ्गलपाठकानां च पुरोयायिनां जय जीवेति
मधुरवचनानुयातेन पठतां दिगन्तव्यापिना
कलकलेन प्रचलितजनचरणशतसंक्षोभमयादपहाय
कुसुमप्रकरमुत्पततां च मधुलिहा हुंकतेन,
संक्षोभादित्वरितपदप्रवृत्तैरवनिपतिभिः केयूरकोटि
ताडितानां क्वणितमुखरत्नदाम्नां च मणिस्तम्भानां
रणितेन सर्वतः क्षुभितमिव तदास्थानभवनमभवत् ।

इकाई-II

2. 'गद्यं कवीनां निकषं वदन्ति' — इति पंक्तेराशयः
पाठ्यग्रन्थमनुसृत्य विवेचनीया ।

10

अथवा

महाकवेः बाणस्य संस्कृतगद्यकाव्ये प्रतिष्ठा स्थापनीया ।

(3)

इकाई-III

3. निम्नलिखितेषु कयोरपि द्वयोः व्याख्या कार्या : 20
- (क) दशधैव रसाश्रयम्
  - (ख) पुष्पं वाक्यं विशेषवत्
  - (ग) मार्गस्तत्त्वार्थकीर्तनम्
  - (घ) अर्थप्रकृतयः पञ्च ता एताः परिकीर्तिताः
  - (ङ) प्रशस्तिः शुभशंसनम्

इकाई-IV

4. अधोलिखितेषु द्वयोः व्याख्या विधेया : 20
- (क) स दक्षिणः शठो धृष्टः पूर्वा प्रत्यन्यया हतः।
  - (ख) भेदैश्चतुर्धा ललितशान्तोदात्तोद्धतैरयम्।
  - (ग) नेता विनीतो मधुरत्यागी दक्षः प्रियंवदः।
  - (घ) शोभा विलासो माधुर्यं गाम्भीर्यं स्थैर्यं तेजसी।

इकाई-V

5. कयोर्द्वयोरपि व्याख्या कार्या : 20
- (क) रसोक्तस्यान्यथा व्याख्या यभावस्यन्दितं हि तत्।
  - (ख) पूर्वरङ्गं विधायादौ सूत्रधारे विनिर्गते।
  - (ग) एको रसोऽङ्गी कर्तव्यो वीरः शृंगार एव वा।
  - (घ) पताकास्थानकान्यम बिन्दुरन्ते च बीजवत्।